

УДК 657.1:004.4:658.012

JEL Classification: M410, M150, L860

DOI 10.35433/ISSN2410-3748-2024-1(36)-12

Маматов Рустам
здобувач третього (науково-освітнього)
рівня вищої освіти
Західноукраїнський національний університет,
<https://orcid.org/0009-0009-7775-5341>

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ІТ-ПОСЛУГ

Забезпечення ефективного документообігу в діяльності постачальників ІТ-послуг набуває особливої актуальності в умовах стрімкого розвитку ІТ-галузі в Україні та її важливої ролі у формуванні валютних надходжень. Специфіка ІТ-діяльності, яка характеризується нематеріальністю послуг, інтелектуальним характером праці та орієнтацією на експорт, зумовлює необхідність адаптації системи документального забезпечення обліку до галузевих особливостей.

Метою статті є розгляд теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи документального забезпечення обліку діяльності постачальників ІТ-послуг. У процесі дослідження використовувалися методи теоретичного узагальнення, аналізу, систематизації та порівняння.

У статті розкрито особливості документування операцій у сфері ІТ-послуг, обґрунтовано необхідність використання спеціалізованих документів для обліку робочого часу, зокрема тайм-шитів, які відрізняються від традиційних табелів більшою деталізацією та орієнтацією на конкретні завдання і проєкти. Виявлено основні проблеми документального забезпечення: відсутність спеціалізованих форм первинних документів для ІТ-галузі, складність документального підтвердження факту надання нематеріальних послуг та документування експортних ІТ-операцій.

Для вдосконалення системи документального забезпечення запропоновано розробити спеціалізовані форми первинних документів, що враховують специфіку різних видів ІТ-послуг, впровадити стандартизовані підходи до опису ІТ-послуг у документах та інтегрувати системи електронного документообігу з проєктними системами управління для автоматизації формування документів. Практичне впровадження запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності облікових процесів та формуванню якісної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень у діяльності постачальників ІТ-послуг.

Ключові слова: документування, ІТ-послуги, первинні документи, тайм-шити, експорт ІТ-послуг

DOCUMENTARY SUPPORT FOR ACCOUNTING FOR THE ACTIVITIES OF IT SERVICE PROVIDERS

Ensuring efficient document flow in the activities of IT service providers is of particular relevance in the context of the rapid development of the IT industry in Ukraine and its important role in generating foreign exchange earnings. The specifics of IT activities, which are characterized by intangible services, intellectual nature of work and export orientation, necessitate the adaptation of the accounting documentation system to industry-specific features.

The purpose of the article is to review the theoretical provisions and develop practical recommendations for improving the system of documentary support for accounting for the activities of IT service providers. In the course of the study, the methods of theoretical generalization, analysis, systematization and comparison were used.

The article reveals the peculiarities of documenting operations in the field of IT services, substantiates the need to use specialized documents for recording working hours, in particular, time sheets, which differ from traditional timesheets in greater detail and focus on specific tasks and projects. The main problems of documentary support have been identified: the lack of specialized forms of primary documents for the IT industry, the difficulty of documenting the provision of intangible services and documenting export IT operations.

To improve the documentary support system, it is proposed to develop specialized forms of primary documents that take into account the specifics of different types of IT services, introduce standardized approaches to describing IT services in documents, and integrate electronic document management systems with project management systems to automate the generation of documents. The practical implementation of the proposed recommendations will help to increase the efficiency of accounting processes and form a high-quality information base for making management decisions in the activities of IT service providers.

Keywords: documenting, IT services, primary documents, time-shares, export of IT services

Постановка проблеми. Протягом останніх років ІТ-галузь має стратегічне значення для забезпечення конкурентоспроможності національного господарства. Незважаючи на воєнні дії, попит на ІТ-послуги допоміг ІТ-галузі отримати високі результати в 2022 р., а експорт ІТ-послуг залишився одним із основних джерел валютних надходжень до країни: «на нього припадає 37,4% експорту послуг і 11,5% загального експорту. Зростання експорту ІТ-послуг за період з 2019 по 2024 роки склало +54,5%» [7]. Специфіка діяльності ІТ-підприємств, яка характеризується нематеріальністю послуг, інтелектуальним характером праці та високою мобільністю ресурсів, зумовлює необхідність формування адекватної системи обліку та документування господарських операцій.

Особливої актуальності набуває проблематика документального забезпечення обліку діяльності постачальників ІТ-послуг в контексті міжнародної співпраці, оподаткування експортних операцій та інтеграції до європейського цифрового ринку. Саме документування господарських операцій є фундаментом для достовірного відображення діяльності ІТ-компаній у фінансовій звітності, а також базисом для прийняття ефективних управлінських рішень.

Недостатня розробленість методичних підходів до документального забезпечення обліку діяльності постачальників ІТ-послуг, необхідність адаптації облікової системи до специфіки галузі та вимог цифрової економіки визначають актуальність даного дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблематика організації обліку в ІТ-компаніях висвітлюється у працях багатьох українських вчених. Зокрема, О.М. Петрук та І.Л. Грабчук [5] досліджували організацію обліку у сфері ІТ-послуг. Окремі питання документального забезпечення обліку в ІТ-галузі розкрито Н.А. Мамонтовою і М.О. Татариним [4], які визначили особливості формування первинних документів при різних формах організації діяльності в ІТ-компаніях та при їх співпраці з нерезидентами. Проблеми оподаткування ІТ-галузі та пов'язаного з цим документообігу вивчала Л.Г. Кемарська [1], яка визначила особливості договірних відносин, склад первинних документів та порядок складання податкової накладної при відображенні операцій у сфері ІТ. Питання діджиталізації бухгалтерського обліку в ІТ-компаніях розглядала Н.В. Курган [3], яка охарактеризувала програмні рішення для цифровізації інформаційної бази ІТ-підприємств, що здійснюють експортні продажі програмної продукції та ІТ-послуг на міжнародних ринках.

Разом з тим, незважаючи на вагомий науковий доробок зазначених авторів, питання розробки цілісної системи документального забезпечення обліку діяльності постачальників ІТ-послуг з урахуванням галузевої специфіки залишається недостатньо дослідженим та потребує подальших наукових досліджень.

Метою дослідження є розгляд теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи документального забезпечення обліку діяльності постачальників ІТ-послуг.

Виклад основного матеріалу. В першу чергу, при організації документообігу в постачальників ІТ-послуг слід враховувати низку особливостей, зумовлених специфікою галузі. По-перше, це нематеріальний

характер послуг, що ускладнює визначення моменту їх фактичного надання та документальне підтвердження факту такого надання. По-друге, значна частина постачальників ІТ-послуг орієнтована на експорт, що вимагає відповідного оформлення зовнішньоекономічних операцій. По-третє, в цій сфері поширені різноманітні форми співпраці (зокрема, аутсорсинг, аутстафінг, фріланс), що, в свою чергу, також вимагає специфічного документального оформлення.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», первинні документи є підставою для відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку. Для постачальників ІТ-послуг основними документами, які будуть враховуватися при відображенні господарських операцій в системі бухгалтерського обліку, будуть договори про надання ІТ-послуг, акти виконаних робіт (наданих послуг), рахунки-фактури (інвойси), специфікації до договорів, звіти про відпрацьований час (сформовані на основі тайм-шитів), документи, що підтверджують оплату послуг. Звичайно, що цей перелік документів включає в себе як безпосередньо первинні документи, так і ті, які мають важливе значення для регламентації відносин між постачальниками ІТ-послуг, їх отримувачами та іншими учасниками, залученими до їх надання.

Основним документом, що регламентує взаємовідносини постачальника ІТ-послуг із замовником, є договір. Науковці виділяють дві групи договорів в галузі ІТ:

1) договори, що охоплюють замовлення субпідрядних послуг, здійснення різноманітних робіт та надання послуг, а також трудові угоди та подібні правові інструменти;

2) договори, спрямовані на врегулювання питань щодо розпорядження майновими правами у сфері інтелектуальної власності. Це можуть бути, зокрема, ліцензійні договори, агентські угоди стосовно створення та експлуатації об'єктів інтелектуальної власності, угоди про виключну передачу прав на об'єкти інтелектуальної власності, контракти, що

врегулюють аспекти збереження конфіденційності комерційної таємниці як різновиду конфіденційної інформації [6, с. 139]. NDA-угоди про нерозголошення даних, які стали відомі під час створення, апробації та реалізації програмного продукту, хоча не мають обов'язкового характеру, зазвичай їх укладають для надання постачальнику послуг можливості доступу до конфіденційної інформації замовника [1, с. 53].

В сфері надання ІТ-послуг використовуються договори про надання ІТ-послуг, договори на розробку програмного забезпечення, договори на технічну підтримку, угоди між постачальником послуг і користувачем про рівень послуг (Service Level Agreement, SLA) тощо.

Як вказує М. Крилевець, «на сьогодні єдина правова природа договору, який би регулював правовідносини в ІТ-сфері, залишається невизначеною. Господарський або Цивільний кодекси України прямо не застосовують конкретизацію істотних умов, які є важливими для врегулювання створення чи використання різних об'єктів ІТ-сектору» [2]. Незважаючи на недостатній рівень правового регулювання і специфіку надання ІТ-послуг, слід вказати, що договір повинен чітко визначати предмет договору (конкретний вид ІТ-послуг), обсяг послуг та вимоги до їх якості, строки надання послуг, порядок приймання-передачі послуг, вартість послуг та порядок розрахунків, відповідальність сторін.

Для експортних ІТ-послуг договір має бути складений з урахуванням вимог валютного законодавства та містити умови, що дозволяють правильно класифікувати послуги для митних цілей. Чітке визначення предмета договору є важливим для експортерів ІТ-послуг, оскільки це впливає на оподаткування операцій та вимоги щодо їх документального оформлення.

Процес надання ІТ-послуг документується за допомогою актів виконаних робіт та документів, що фіксують витрати робочого часу. Ці документи є важливими як для управлінського обліку, так і для підтвердження факту надання послуг перед замовником.

Серед документів для обліку робочого часу в зарубіжній практиці досить часто використовують тайм-шити (англ. time-sheet), які фіксують час, витрачений на виконання конкретних завдань, і є особливо важливими при погодинній оплаті праці розробників. Основна відмінність тайм-шитів від табелів обліку робочого часу полягає в тому, що останні фіксують, коли працівники починають та завершують зміну, контролюють перерви, підраховують відпрацьовані години та відстежують понаднормову роботу. Тайм-шити пропонують ширше бачення, реєструючи конкретні види діяльності, завдання, роботу з клієнтами, етапи проєкту та зустрічі, що робить їх ідеальними для фрілансерів, віддалених команд та проєктних груп [8]. Саме тому даний документ більшою мірою підходить для ІТ-компаній.

Для документального оформлення тайм-шитів можуть використовуватися спеціалізовані програмні продукти, такі як Jira, Asana, Trello, які дозволяють автоматизувати процес обліку робочого часу та формування звітності.

Запропонований бланк тайм-шиту для підприємств ІТ-галузі (рис. 1) враховує специфічні для ІТ сфери функції, зокрема:

- типи діяльності (розробка, тестування, налагодження, зустрічі, планування, документація, деплой, підтримка, навчання);
- проєкти/клієнти з можливістю вибору
- автоматичний підрахунок годин за категоріями.

Облік робочого часу для ІТ-проєктів

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СПІВРОБІТНИКА

ПІБ співробітника: Маматов Рустам Ілхамович

Посада: Frontend Developer

ID співробітника: EMP-12-2022

ПЕРІОД ТА ПРОЄКТ

Тиждень з: 03.03.2025

Тиждень по: 07.03.2025

Основний проєкт: E-Commerce Platform

Додаткові коментарі

Проблеми та перешкоди: Виникли складнощі з інтеграцією Stripe API через зміни в їх документації.

Досягнення тижня: Повністю реалізована система аутентифікації. Покриття тестами підійшло до 85%.

Плани на наступний тиждень: Імплементувати систему сповіщень. Почати роботу над мобільним додатком.

Підсумок годин

Розробка:	3.50
Зустрічі:	0.50
Тестування:	0.00
Документація:	0.00
Інше:	0.00
Загальна кількість годин:	4.00

ДАТА	ПРОЄКТ/КЛІЄНТ	ТИП ДІЯЛЬНОСТІ	ОПИС ЗАВДАННЯ	ПОЧАТОК	КІНЕЦЬ	ГОДИНИ
03.03.2025	Клієнт	Розроб	Імплементування системи	09:00	12:30	
03.03.2025	Клієнт	Зустріч	Обговорення прогресу	13:30	14:00	

ПІДПИС СПІВРОБІТНИКА / ДАТА

ПІДПИС КЕРІВНИКА ПРОЄКТУ / ДАТА

Рис. 1. Запропонована форма тайм-шиту (документу для обліку робочого часу) в ІТ-компаніях

Вважаємо, що представлена форма тайм-шиту повністю готова до використання, включає зручні підказки, ідеально підходить для ІТ-команд, фрілансерів та проєктних груп, дозволяючи детально відстежувати час, витрачений на конкретні завдання та активності. Даний документ може слугувати основою для формування звітів про виконані роботи. Останні, представляючи собою деталізований опис наданих послуг, можуть включати такі інформаційні елементи, як: перелік виконаних завдань; опис досягнутих результатів; інформацію про використані ресурси; дані про відхилення від планових показників. Впровадження такого підходу до документування в практику ІТ-компаній будь-яких розмірів забезпечує комплексний облік робочого часу та служить основою для створення деталізованої аналітичної звітності про виконані роботи.

Аналіз документального забезпечення обліку діяльності постачальників ІТ-послуг свідчить про необхідність удосконалення діючих форм первинних документів або розробки спеціалізованих форм первинних документів, які б враховували галузеву специфіку. Зокрема, акти виконаних робіт мають містити детальний опис наданих ІТ-послуг, що дозволить правильно визначити їх вид для цілей оподаткування та валютного контролю.

Важливим аспектом документування процесу надання ІТ-послуг є фіксація та підтвердження факту їх прийняття замовником. Для цього використовуються акти приймання-передачі послуг, які підписуються обома сторонами. У випадку експортних ІТ-послуг акт може мати форму інвойсу або іншого документа, прийнятого в міжнародній практиці.

Документування розрахунків за ІТ-послуги також має свою специфіку, пов'язану з поширеністю міжнародних платежів та використанням різних

платіжних систем. Основними документами, що підтверджують розрахунки, є: рахунки-фактури (інвойси); банківські виписки; платіжні доручення; документи, що підтверджують оплату через міжнародні платіжні системи.

Як зазначають Н.А. Мамонтова та М.О. Татарин [4], правильне оформлення інвойсів є важливим для підтвердження факту експорту послуг та отримання відповідних податкових пільг. Даний документ повинен містити:

- повне найменування та реквізити сторін;
- опис послуг;
- вартість послуг та валюту платежу;
- умови оплати;
- посилання на договір.

На основі проведеного дослідження можна виділити такі основні проблеми документального забезпечення обліку діяльності постачальників ІТ-послуг, як відсутність спеціалізованих форм первинних документів для ІТ-галузі; складність документального підтвердження факту надання нематеріальних послуг; складність документування експортних ІТ-послуг. Вирішення наведених проблемних питань потребує симбіозу з боку держави та самих суб'єктів господарювання, що працюють в ІТ-галузі. Так, враховуючи актуальність даної галузі для економіки України, доцільним вбачаємо розробку спеціалізованих форм первинних документів для підприємств галузі, які б враховували специфіку різних видів ІТ-послуг, а також впровадження стандартизованих підходів до опису ІТ-послуг у первинних документах для правильної їх класифікації та оподаткування. Не менш важливою є розробка методичних рекомендацій з документального оформлення експортних ІТ-послуг з урахуванням вимог міжнародних стандартів та зарубіжного законодавства.

Для вдосконалення процесу документування операцій на рівні постачальників ІТ-послуг пропонуємо впровадити комплексні системи електронного документообігу з використанням сучасних технологій, а також

інтегрувати системи документообігу з проєктними системами управління (Jira, Trello тощо) для автоматизації формування первинних документів на основі даних про виконані завдання.

Висновки. Документальне забезпечення обліку діяльності постачальників ІТ-послуг є важливим елементом облікової системи, що забезпечує достовірне відображення господарських операцій та формування якісної інформації для прийняття управлінських рішень. Проведене дослідження дозволило виявити особливості документування операцій у сфері ІТ-послуг та обґрунтувати необхідність удосконалення існуючої системи. Особлива увага приділена тайм-шитах як специфічному інструменту обліку робочого часу в ІТ-сфері, що відрізняється від традиційних табелів обліку робочого часу більшою деталізацією та орієнтацією на конкретні завдання і проєкти. Виявлено проблеми документального забезпечення обліку експортних ІТ-послуг, пов'язані з необхідністю дотримання вимог валютного законодавства та міжнародних стандартів. Запропоновано підходи до вдосконалення документування експортних операцій, що базуються на чіткому визначенні виду послуг та використанні стандартизованих форм міжнародних документів.

Практичне впровадження запропонованих рекомендацій дозволить підвищити ефективність облікових процесів у діяльності постачальників ІТ-послуг, забезпечити достовірне відображення господарських операцій та сформувати якісну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кемарська Л.Г. Облік виробництва та реалізації продукції підприємствами ІТ-галузі. *Економічний простір*. 2020. № 155. С. 50–55. DOI: 10.32782/2224-6282/155-10.

2. Крилевець М. Правове регулювання договорів в ІТ-сфері. *Адвокатська фірма GORO legal*. URL: <https://goro.ua/ua/post/legal-regulation-of-contracts-in-the-it-sphere>.
3. Курган Н. В. Автоматизація обліку експортної діяльності ІТ-підприємств України. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2023. № 1 (23). С. 23–35. DOI: 10.15276/EJ.01.2023.3.
4. Мамонтова Н.А., Татарин М.О. Особливості організації ІТ-компаній та основи здійснення обліку в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2024. № 3 (73). С. 53–61. DOI: 10.15276/ETR.03.2024.6.
5. Петрук О. М., Грабчук І. Л. Організація обліку іт-компаній: вплив цифровізації. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9299>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.9.17.
6. Телевяк М. Особливості договірних відносин в ІТ сфері. *Молодий вчений*. 2023. № 12 (124). С. 138–141. DOI: 10.32839/2304-5809/2023-12-124-13.
7. Як розвивався ІТ-сектор України в 2024 році: ключові цифри та факти. *Fintech Insider*. 2025. 29 берез. URL: <https://fintechinsider.com.ua/yak-rozvyvavsya-it-sektor-ukrayiny-v-2024-roczy-klyuchovi-czyfry-ta-fakty/>
8. 4 Timesheet Examples and How to Use Them to Manage Employees (With Downloadable Templates). *Indeed*. 2025. 30 Jan. URL: <https://www.indeed.com/hire/c/info/timesheet-sample>.

REFERENCES:

1. Kemarska, L.H. (2020). Oblik vyrobnytstva ta realizatsii produktsii pidpryemstvamy IT-haluzi [Accounting for production and sales of products by IT industry enterprises]. *Ekonomichnyi prostir*, 155, 50-55. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/155-10> [in Ukrainian]
2. Krylevets, M. Pravove rehuliuвання dohovoriv v IT sferi [Legal regulation of contracts in the IT sphere]. *Advokatska firma GORO legal*. Retrieved from <https://goro.ua/ua/post/legal-regulation-of-contracts-in-the-it-sphere> [in Ukrainian]

3. Kurhan, N.V. (2023). Avtomatyzatsiia obliku eksportnoi diialnosti IT-pidpriemstv Ukrainy [Automation of export activity accounting of IT enterprises of Ukraine]. *Ekonomichnyi zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu*, 1(23), 23-35. <https://doi.org/10.15276/EJ.01.2023.3> [in Ukrainian]
4. Mamontova, N.A., & Tataryn, M.O. (2024). Osoblyvosti orhanizatsii IT-kompanii ta osnovy zdiisnennia obliku v Ukraini [Features of IT companies organization and basics of accounting in Ukraine]. *Ekonomika: realii chasu*, 3(73), 53-61. <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2024.6> [in Ukrainian]
5. Petruk, O.M., & Hrabchuk, I.L. (2021). Orhanizatsiia obliku it-kompanii: vplyv tsyfrovizatsii [Organization of IT companies accounting: The impact of digitalization]. *Efektivna ekonomika*, 9. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.17> [in Ukrainian]
6. Televiak, M. (2023). Osoblyvosti dohovirnykh vidnosyn v IT sferi [Features of contractual relations in the IT sphere]. *Molodyi vchenyi*, 12(124), 138-141. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-12-124-13> [in Ukrainian]
7. Fintech Insider. (2025, March 29). Yak rozvyvavsya IT-sektor Ukrainy v 2024 rotsi: klyuchovi tsyfry ta fakty [How Ukraine's IT sector developed in 2024: Key figures and facts]. Retrieved from <https://fintechinsider.com.ua/yak-rozvyvavsya-it-sektor-ukrayiny-v-2024-roczy-klyuchovi-czyfry-ta-fakty/> [in Ukrainian]
8. Indeed. (2025, January 30). 4 timesheet examples and how to use them to manage employees (with downloadable templates). Retrieved from <https://www.indeed.com/hire/c/info/timesheet-sample> [in English]

Стаття надійшла до редакції 12.05.2025